

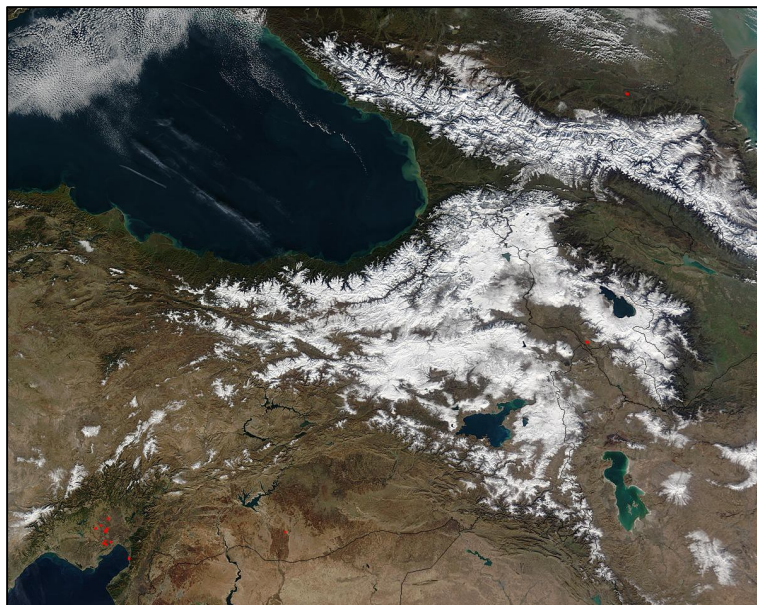
ԱՐԵՎՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
ՈՐՈՇՈՒՄ
թիվ 2011.04.14

ԱՐԵՎՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Փարիզ, 6 Մարտ 2011

Հայ ժողովուրդի կրած ցեղասպանությունը, որ գործադրուեցավ 1894-1923թթ. թրքական յաջորդական (օսմանեան, երիտ-թուրքերու եւ քեմալական), կառավարություններու կողմէ, անհերքելի վկայություններով յստակօրէն ապացուցուած է, որոնք պահուած են Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Աւստրիոյ, Միացեալ Թագաւորութեան եւ աշխարհի այլ երկիրներու պաշտօնական դիւաններու մէջ:

Երկու միլիոնէ աւելի անհատներու մահէն եւ ամբողջ հայ բնակչութեան սեփականութեան բռնագրավումէն զատ, մօտաւորապէս 1.000.000 հայերու տեղահանությունները պատճառ եղան հայկական ժառանգութեան կործանման, ինչպէս նաեւ բնակչութեան կենսակերպի եւ արեւմտեան մշակոյթին ու համաշխարհային քաղաքակրթութեան մէջ ունեցած էական ներդրման գրեթէ անհետացման:

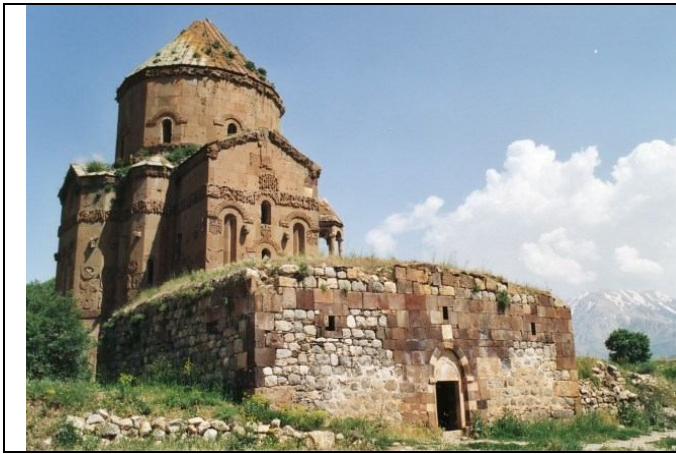

Թուրքիոյ Հանրապետութեան կողմէ տակաւին բռնագրաւեալ իրենց հայրենիքի պատմական տարածքներէն հայկական բնակչութեան վերացման ծրագիրը ոչնչացուց հայերու երկու երրորդէ աւելին. հազարաւոր եկեղեցիներ, վանքեր եւ երոպական ճարտարապետական ժառանգութեան կրօնական ու աշխարհիկ այլ գանձեր քանդուեցան եւ կամ փլատակուեցան:

Թէպէտ Թուրքիա չէ դադրած պաշտօնապէս մերժելու ցեղասպանութիւնը եւ անոր յաջորդած բռնագրաւումները, պաշտօնապէս պնդելով ՄԱԿ-ի ծիրէն ներս, որ հայերը երբէք գոյութիւն չեն ունեցած Արեւմտեան Հայաստանի մէջ, իսկ հայկական Սուրբ Խաչ եկեղեցին, որ կը գտնուի Ադթամար կղզիի վրայ, Վանայ լճի մէջ, վերջերս որ վերականգնուեցաւ, հրճուալի բացառութիւն մըն է հակառակ կանոնին:

Հայկական յուշարձաններու վերականգնման այս նոր քաղաքականութեան սկիզբը թուրք կառավարութեան կողմէ յառաջ կու գայ 2006թ. ի վեր, բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքներու պաշտպանութեան ՄԱԿ-ի մարմիններու շրջանակէն ներս Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդի միջամտութիւններու պատճառաւ, բան մը որ նկատի առնուած է շատերու կողմէ:

Վան Նահանգ - Ադթամար Սուրբ Խաչ եկեղեցին, որը եւ Ախթամարի Սուրբ Խաչ եկեղեցին թուրքերը վերանվանեցին «ագդամար» (սպիտակ երակ), այս երեւոյթը թուրքերի կողմէ կողմի շրջանառութեան մէջ, կեղծելու պատմական հուշարձանի անունը, ներկայացնելու գայն համաշխարհային հանրութեանը որպէս թուրքական, որ Վանայ լճի կղզիի վրայ կը գտնուի - կիրակի, 19 սեպտեմբեր, 2010 :

Պետք է յիշեցնել, այնուամենայնիւ, որ Թուրքիոյ իշխանութիւնը արգիլած էր խաչի տեղադրումը կառոյցի գագաթը; Սուրբ Խաչը, հետեւաբար, զրկուած կը մնայ խաչէն եւ վերածուած է թանգարանի: Եկեղեցին փակ է աղօթքի, պաշտամունքի եւ եկեղեցական այլ արարողութիւններու համար:

Կարսի Նահանգ: Մահմետական աղօթք, Անիի հանրայայտ հայկական Մայր Տաճարի մէջ, ամրացուած օսմանեան խորհրդանշաններով: Հոկտեմբեր 1, 2010

Անատոլիայի Նահանգ - Հայկական Էջփիշեհիւր եկեղեցին, մշակութային կեդրոն պետք է դառնայ - Հոկտեմբեր 27, 2010

- Հայկական եկեղեցի մը Անատոլիայի Էջփիշեհի կեդրոնական Նահանգի Սիվրիհիսար շրջանի մէջ, պէտք է նորոգուի եւ ձեւափոխուի մշակութային կեդրոնի, - յայտարարած է Ֆիքրէթ Արսլան, Սիվրիհիսարի քաղաքապետը:

Տիգրանակերտի Նահանգ - Տիարպեքիր, - Հայկական ներկայութեան յիշատակը յարուցանելով՝ ինչ որ է Արեւմտեան Հայաստանի մէջ, Տիարպեքիրի աշխատողները 3,5 միլիոն տոլարի վերանորոգման ծրագրի վերջին մանրամասնութիւնները կ'ամբողջացնեն, ինչ որ օր մը Մերձատր Արեւելքի ամենամեծ եկեղեցիներէն մէկը եղած է՝ Սուրբ Կիրակոս եկեղեցին:

Արեւմտեան Հայաստանի հայկական գերեզմաններու վիճակը

Յիշեցնում Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդի որոշումը 2005թ. նոյեմբեր 1-ին,

Յիշեցնում ցամաքային պատերազմի օրէնքներու եւ սովորոյթներու Պայմանագրութիւնը (IV) եւ իր յաւելումաձր. ցամաքային պատերազմի օրէնքներու եւ սովորոյթներու վերաբերեալ կանոնագիրը, (կարգադրութիւնը), Հասկա, 18 հոկտեմբեր 1907, յօդ. 55 եւ 56,

Յիշեցնում Երրեակ Համաձայնութեան (Ֆրանսայ - Ռուսաստան - Մեծ Բրիտանիա) 1915թ. մայիս 24-ի յայտարարութիւնը Արեւմտեան Հայաստանի նահանգներու մէջ հայկական բնակչութեան ոչնչացման մտադրուածութեան եւ կրկնայանցագործութեան վերաբերեալ,

Յիշեցնում Սերի դաշնագրի ստորագրումը միջազգային մարմիններու կողմէ 1920թ. ապրիլ 24-ին, ապա յանձնումը Թուրքիոյ՝ ստորագրութեան համար 1920թ. մայիս 11-ին, որու յաջորդեց Թուրքիոյ կողմէ Սերի դաշնագրի ստորագրութիւնը 1920թ. օգոստոս 10-ին,

Յիշեցնում նախագահ Ու. Ուիլսոնի Իրաւարար Վճիռը 1920թ. նոյեմբեր 22-ին Արեւմտեան Հայաստանի սահմաններու վերաբերեալ,

Յիշեցնում թիւ 1514 որոշումը (XV), ՄԱԿ-ի (Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան) 1960թ. դեկտեմբեր 14-ի՝ գաղութացուած երկիրներու եւ ժողովուրդներու անկախութեան տրամադրման յայտարարութեամբ,

Յիշեցնում, որ Թուրքիա մաս կը կազմէ բնիկ ժողովուրդներու իրաւունքներու վերաբերեալ Միջազգային Հռչակագրի ստորագրող Տերութիւններու կողքին, որ ի շարս այլոց, կը նշէ հետեւեալ տարրերը.

Հաստատելով, որ բոլոր ժողովուրդները կը նպաստեն քաղաքակրթութիւններու եւ մշակոյթներու բազմազանութեան ու հարստութեան, որոնք մարդկութեան ընդհանուր ժառանգութիւնը կը կազմեն,

Մտահոգուած ըլլալով այն իրողութեան համար, որ բնիկ ժողովուրդները պատմական անարդարութիւններու ենթարկուած են, ի միջի այլոց գաղութացման եւ իրենց հողերու սեփականագրկումէն, տարածքներէն եւ հարստութիւններէն, ինչ որ արգելքի մատնած է զանոնք, մասնաւորաբար իրենց բարգաւաճման իրաւունքը կիրարկելէն, իրենց շահերու եւ կարիքներու համապատասխան,

Գիտակցելով բնիկ ժողովուրդներու սեփական իրաւունքները յարգելու եւ խթանելու ստիպողական անհրաժեշտութիւնը, որ կը բխի անոնց քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային, նաեւ անոնց մշակոյթէն ու հոգեւոր արանդական կառոյցներէն, ինչպէս եւ

պատմութենէն եւ անոնց փիլիսոփայութենէն, մասնաւորաբար, իրենց իրաւունքէն իրենց հողին հանդէպ, տարածքներէն եւ հարստութիւններէն,

Համոզուած ըլլալով, որ իրենց եւ իրենց երկրին, հողերուն եւ բնական պաշարներուն վերաբերող ձեռնարկներու վրայ հսկողութիւնը բնիկ ժողովուրդներու կողմէ պիտի թոյլ տայ անոնց զօրացնելու իրենց կառոյցները, մշակոյթը, իրենց աւանդոյթները եւ խթանելու իրենց բարգաւաճումը իրենց փափագներուն, տենչանքներուն եւ պահանջներուն համապատասխան:

Նկատելով, նաեւ, որ գիտելիքներու, մշակոյթներու եւ աւանդական արարողութիւններու հանդէպ յարգանքը կ'ամրապնդէ շրջապատը տեւականօրէն եւ արդարացի կերպով արժէքաւորելուն եւ անոր ճիշտ դեկավարման:

Ընդգծելով բնիկ ժողովուրդներու երկրիրներու եւ հողերու ապառազմականացման անհրաժեշտութիւնը եւ այսպետով խաղաղութեան, տնտեսական եւ ընկերային բարգաւաճման, ինչպէս նաեւ աշխարհի ժողովուրդներու եւ ազգերու միջեւ հասկացողութեան ու բարեկամական յարաբերութեանց օժանդակման անհրաժեշտութիւնը,

Յօդուած 11

1. Բնիկ ժողովուրդները իրաւունք ունին պահպանելու եւ վերակենդանացնելու իրենց սովորոյթներու եւ մշակութային արժէքները; Անոնք մասնաւորաբար իրաւունք ունին պահպանելու եւ պաշտպանելու եւ զարգացնելու իրենց մշակոյթի անցեալի, ներկայի եւ ապագայի իրադարձութիւնները, ինչպիսիք են հնագիտական եւ պատմական կեդրոնները, արհեստներու, գծագրութեանց, նմուշներու, ծիսակարգերու, վարպետութեանց, դիտարուեստներու, ներկայացումներու եւ գրականութեանց:

2. Պետութիւնները պարտաւոր են փոխհատուցումներ տրամադրելու արդիւնաւետ հարմարանքներով (mécanismes) - որոնք կրնան ներառել վերադարձնելը - ինչ կը վերաբերի մշակութային արժէքներուն, մտաւորական, կրօնական եւ հոգեւորական, բնիկ ժողովուրդներու հետ խորհրդակցութեամբ մշակուած, զորս իւրացուած են իրենցմէ առանց իրենց նախօրոք համաձայնութեան, այլոց տրուած են ազատ կամքով եւ գիտակցաբար, կամ ալ իրենց արձանագրութիւններու, սովորոյթներու եւ օրէնքներու խախտման գնով:

Յօդուած 12

1. Բնիկ ժողովուրդները իրաւունք ունին արտայայտելու, կիրարկելու, խթանելու եւ ուսուցանելու իրենց արձանագրութիւնները, կրօնական եւ հոգեւոր ծիսակատարութիւնները, իրաւունք ունին պահպանելու եւ պաշտպանելու իրենց կրօնական ու մշակութային կեդրոնները եւ առանձնապէս մուտք գործեն այդտեղ, իրաւունք ունին իրենց ծիսական իրերը օգտագործելու եւ տնօրինելու, եւ իրաւունք ունին իրենց մարդկային մնացորդները հայրենադարձնելու:

2. Պետութիւնները կը հետեւին որպէսզի պաշտամունքի առարկաներուն մուտքը հնարաւոր ըլլայ, եւ մարդկային մարմնի մնացորդներուն որոնք իրենց տնօրինութեան տակ են, եւ կամ հայրենադարձութիւնը ապահովել, թափանցիկ եւ արդիւնավետ, մշակուած բնիկ ժողովուրդներու հետ համագործակցութեամբ որոնց կը վերաբերին:

ՄԱԿ-ի որպէս անդամ պետութիւն եւ 13 սեպտեմբեր 2007-ի Հռչակագրի ստորագրող կողմ, Թուրքիան ենթարկուած է անկէ յառաջացող յանձնարութիւններն ու

պարտաւորութիւնները մանրակրկիտ կերպով յարգելու; տրուած ըլլալով որ, երկար ժամանակէ ի վեր կը տենչա եւրոպական Միութեան կցուելուն հասնելու:

Ան մասնաւորապէս կողմ է եւրոպական մշակութային Պայմանագրութեան եւ եւրոպայի ճարտարապետական ժառանգութեան պահպանութեան Պայմանագրութեան:

Այս առնչութեամբ ի հարկին կը նշենք այն, որ 24 ապրիլ 2010-ին տեղեկագրութիւն մը յանձնուած էր ՄԱԿ-ին, յիշեցնելով Միջազգային խորհրդատուական Յանձնախումբի մը կազմութիւնը Ազգերու Ընկերակցութեան ծիրէն ներս 1928 - 1929թթ. հայ փախստականներու իրավիճակի վերաբերեալ եւ իրենց նիւթական ու հոգեւոր ստացուածքներուն բռնագրաւման համար խնդրոյ առարկայ դարձնելով 15 ապրիլ, 1923-ի Թրքական օրէնքը «լքուած գոյքեր» անուան տակ, որ Հայերու բոլոր ստացուածքները գրաւելու որոշում կայացուցած էր երկրէն բացակայ ըլլալուն հետեւմամբ, անկախ որ թուականին, ինչ պատճառաւ եւ պարագաներու բերումով մեկնած ըլլալուն, անկարելի դարձնելով ամէն փոխանորդագրութիւն եւս զորս տրուած են բացականերու կողմէ:

Օգոստոս 1926-ին, Անկորայի (Անգարա՝ Թուրքիոյ այժմու մայրաքաղաք) կառավարութիւնը իր որոշումը յայտարարեց պահելու բոլոր գրաւուած ստացուածքները Լոզանի Դաշնագրի ուժի մէջ մտնելէ առաջ, այսինքն 6 օգոստոս 1924թ. եւ վերադարձնելու իրաւատերերուն, միայն գրաւուած սեփականութիւնները այդ թուականէն ետք, եւ այս, այն պայմանով որ հայերու գոյութենէն տեղեակ չէր այդ թուականէն առաջ:

Որ այս վերջին պարագան կը գրկէ թրքական յայտարարագրին որեւէ գործնական արժէքէ, թիւրք կառավարութիւնը միշտ ալ ցանկացած է այդպէս ցեւացնել որ ո՛չ մէկ գիտութիւն ունեցած է 6 օգոստոս 1924-էն առաջ, նման լքուած գոյքի գոյութենէն:

Որ նաեւ, կատարուած տարբերութիւնը 6 օգոստոս 1924-էն առաջ գրաւուած գոյքերու եւ անկէ ետք գրաւուածներուն միջեւ՝ ինքնին անընդունելի է: Պետութիւն մը ո՛չ պատճառի հիման վրայ եւ ո՛չ բարեխղճութեամբ կրնայ իրաւունք վերապահել նախքան դաշնագրի մը ուժի մէջ մտնելը, քանդելու սեփականատիրութիւն մը զանազան միջոցներով, որոնց համար նոյն դաշնագիրը երաշխիքներ ապահոված է:

Հաշուի առնենք պարզ տրամաբանութիւն մը, որու հիման վրայ կարելի է հաստատել հետեւեալ օրինակի օգտագործմամբ:

Երբ Սէն Ժերմէնի եւ Տրիանոնի դաշնագրերու բերումով, դաշնակից Տէրութիւնները, որպէս սկզբունք պայման դրին համաձայնելու՝ հրաժարուած երկիր մը, հրաժարուող պետութեան քաղաքացիներուն, նոյն այդ Խաղաղութեան դաշնագրի ուժի մէջ մտած թուականէն սկսեալ. եւ նկատի ունենալով պատերազմի միջոցառումներու կամ դրոյթներու բացառիկ անձեռնմխելիութիւնները, Սէն Ժերմէնի 267-րդ յօդուածը եւ Տրիանոնի 250-րդ յօդուածը, մասնաւոր զգուշութեամբ կը յայտարարեն որ այս դրոյթը հետադարձ ազդեցութիւն պիտի ունենայ այն վայրկեանէն սկսեալ երբ անոնցմէ առաջինը պիտի ներգրաւուի, մինչեւ դաշնագրի (1) ուժի մէջ մտնելը եւ որ այս յայտարարութիւնը իբրեւ հետեւանք յառաջ կուգայ սկզբունքի համաձայն:

Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդը եւ Արեւմտեան Հայաստանի Վտարանդի Կառավարութիւնը կոչ կ'ուղղէ Թուրքիոյ հետեւեալ միջոցներուն ձեռնարկելու, համաձայն իր պարտաւորութիւններուն եւ եւրոպական ինքնութեան որու կը ձգտի:

1. Ներշնչուելով Գերմանիոյ Դաշնակցային Հանրապետութեան տուած ուղղամտութեան եւ վարգազծի սքանչելի օրինակէն ետպատերազմի ընթացքին, ու պատմութեանը նայիլ դիմացէն եւ ընթունիլ վերջապէս Հայոց ցեղասպանութեան իրողութիւնը եւ

բռնագրաւումները որոնք յաջորդեցին, վերադարձնել զանոնք ըստ հարմարութեան, եւրոպական պետութեան մը ու այսպիսով ճշմարտութեան ուղղիի հետամտութեամբ հասնիլ քաղաքակիրթ յարաբերութիւններու մակարդակին:

2. Ապագայի հնարաւորութիւններ ապահովել եւ գործողութիւններու ծրագրի տրամադրում, որ արժանի ըլլայ ամբողջապէս եւ իսկապէս եւրոպականացուած Թուրքիոյ, այդ թուով հարցերու ամբողջական կարգաւորման, ինչպէս խօսքի ազատութեան հետ առնչուող, եւ ցեղասպանութեան նշումը պետութեան կողմէ, ընկերութեան եւ կրթական համակարգի, խղճի ազատութեան, նաեւ կրօնական կառոյցներու վերականգնման եւ մշակութային այլ կեդրոններու, բայց ի մասնաւորի, անոնց յանձնումը Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդին:

3. Մասնաւորապէս, բարեխղճօրէն նկատի առնել Արեւմտեան Հայաստանի իշխանութեանց Ազգային Ժառանգութեան Յանձնախումբի պաշտօնական տեղեկագրութիւնը համադրուած գոյքագրման վերաբերեալ ու մշակութային ժառանգութեան առնչութեամբ եւ այլք, որքան քանդուած են կամ փլատակ դարձած նախորդ դարաշրջանին եւ այս աշխատանքի հիման վրայ զարգացնել առաջնակարգ վերականգնման ռազմավարութիւն, ապա մայրաքաղաքներու վերադարձը, նաեւ եկեղեցիներու, ամրոցներու, գերեզմաններու եւ Արեւմտեան Հայաստանի այլ հնադարեան ու միջնադարեան գանձերու եւ վերջապէս ամբողջովին գործի լծել նշուած եկեղեցական եւ մշակութային հաստատութիւնները:

4. Հաստատակամօրէն կոչ ընել Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Ժառանգութեան Յանձնախումբին, պատրաստելու եւ հնարաւորինս շուտ միջնորդելու ԵՈՒՆԵՍԿՕ-ի մօտ հնագիտական վայրերու արձանագրութեան համար, բայց ի մասնաւորի Արեւմտեան Հայաստանի պատմական մայրաքաղաք Անին:

Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդը եւ Արեւմտեան Հայաստանի Վտարանդի Կառավարություն կը հրաւիրէ նաեւ Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Ժառանգութեան Յանձնախումբը, որպէսզի Թուրքիոյ կողմէ պարտաւորութիւններու եւ յանձնառութիւններու յարգումին ի տես, մշտապէս ուշադրութիւն ընծայել մեր ժառանգութեան ճանաչման, վերականգնման ինչպէս եւ վերադարձնելու հետամտութեան համաձայն սոյն որոշման:

Արմենակ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ
Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդի Նախագահ

Տիգրան ՓԱՇԱԲԵՉԵԱՆ
Արեւմտյան Հայաստանի Վտարանդի կառավարութեան վարչապետ

Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդ

Email : stat.gov.wa@haybachdban.org